

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Сироти Вероніки Сергіївни
на тему «Корпоративна соціальна відповідальність у системі економічної
безпеки підприємств», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека
суб'єктів господарської діяльності

Актуальність теми дослідження

Запорукою розвитку та поширення концепції соціальної відповідальності в Україні є формування соціально відповідальної поведінки, «соціально відповідального мислення» персоналу вітчизняних компаній. Проблеми, що пов'язані зі зловживаннями персоналу, збитки, які завдає підприємству діяльність інсайдерів, збитки, обумовлені високим рівнем виробничого травматизму та профзахворювань та інші внутрішні та зовнішні загрози в системі економічної безпеки могли б не виникнути, або мати менші негативні наслідки за високого рівня соціальної відповідальності персоналу та відповідального ставлення підприємства до здійснення господарської діяльності. Імплементация концепції соціальної відповідальності відбувається в Україні досить повільно, що обумовлено впливом багатьох різновекторних чинників, таких передусім як кризові явища в усіх сферах суспільного життя, посилення нестабільності, невизначеності, поглиблення асиметрій та процесів десоціалізації трудової сфери.

Безліч загроз і викликів, з якими пов'язана фінансово-господарська діяльність підприємства в сучасних умовах, обумовлюють актуальність наукового обґрунтування та вибору ефективних інструментів функціонування та розвитку системи економічної безпеки, яка дозволить попередити або мінімізувати негативні наслідки їх впливу.

Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених в ній завдань. Теоретичне обґрунтування і реалізація інструментів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в системі економічної безпеки підприємств, що є метою дисертаційної роботи Сироти В.С., має як наукове, так і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Сироти В.С. виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри управління фінансово-економічною безпекою ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» у межах науково-дослідної роботи «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338). Особисто автором досліджено вплив корпоративної соціальної відповідальності на економічну безпеку підприємств та

розроблено систему заходів для виявлення, оцінки і попередження загроз економічній безпеці підприємств.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Сироти В.С., є достатньо обґрунтованими, що підтверджується опрацюванням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації та належною апробацією результатів дисертаційної роботи. Рівень проведеного дослідження свідчить про глибоку обізнаність дисертанта з розробками провідних зарубіжних та вітчизняних вчених і фахівців щодо різних аспектів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємств.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правова база України з питань економічної безпеки суб'єктів господарювання та корпоративної соціальної відповідальності, офіційні матеріали Державної служби статистики України, матеріали фінансової звітності підприємств, результати опитувань, матеріали періодичних та інтернет-видань.

Сирота В.С. грамотно використала багато методів наукового дослідження, а саме: метод теоретичного обґрунтування – при дослідженні методичних основ економічної безпеки та корпоративної соціальної відповідальності підприємств; метод аналізу і синтезу – при дослідженні сучасного стану функціонування й тенденцій розвитку економічної безпеки підприємств; метод діалектичного пізнання та порівняльного аналізу – при розгляді економічних явищ і наукових підходів щодо питань забезпечення економічної безпеки підприємств; метод функціонального підходу – при визначенні напрямів застосування інструментів корпоративної соціальної відповідальності підрозділами підприємств; статистико-математичні методи – при діагностиці стану економічної безпеки та корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах; метод кореляційного аналізу – при здійсненні оцінки впливу корпоративної соціальної відповідальності на рівень економічної безпеки підприємств, графічні методи – для наочного представлення отриманих результатів та ін.

Використання такого інструментарію дослідження дозволило дисертанту вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема поглибити теоретичні положення щодо розуміння економічного змісту і категоріального зв'язку понять «економічна безпека», «система економічної безпеки» та «корпоративна соціальна відповідальність», гармонізації інтересів як передумови забезпечення економічної безпеки підприємств, удосконалення інструментів КСВ у забезпеченні економічної безпеки підприємств, провести діагностику рівня економічної безпеки на підприємствах, оцінку впливу корпоративної соціальної відповідальності на

економічну безпеку, дослідити взаємозв'язок корпоративної соціальної відповідальності та економічної безпеки, визначити напрями попередження основних загроз економічній безпеці підприємства на основі застосування інструментів КСВ, розробити організаційно-інформаційну модель управління забезпеченням економічної безпеки соціально відповідального підприємства, провести рівневу диференціацію заходів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємств.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи Сироти В.С. підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, за кордоном, у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, використанням у практичній діяльності державними установами та закладами, а також в навчальному процесі.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються новизною, що в комплексі спрямована на вирішення науково-практичного завдання, що полягає у подальшому розвитку науково-методичних засад і практичних рекомендацій щодо теоретичного обґрунтування і реалізації інструментів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємств.

Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і пропозицій теоретичного, прикладного та науково-методичного змісту, основні з яких такі:

Серед результатів теоретичного характеру слід відзначити запропоновані автором підходи до розуміння економічного змісту і категоріального зв'язку понять «економічна безпека», «система економічної безпеки» та «корпоративна соціальна відповідальність» на рівні підприємства (с. 25). В обґрунтованому визначенні КСВ, автор на відміну від існуючих, акцентує увагу на тому, що корпоративна соціальна відповідальність спрямована на довгострокове поліпшення іміджу і ділової репутації компанії за рахунок гармонізації інтересів між ними для забезпечення очікуваного рівня економічної безпеки підприємства.

Основним науковим результатом, що характеризується новизною є обґрунтований автором науково-методичний підхід та практичний інструментарій використання засобів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємства для забезпечення очікуваного рівня його економічної безпеки шляхом гармонізації інтересів суб'єктів внутрішнього та зовнішнього середовищ, зміцнення економічного потенціалу і ринкової позиції (с. 44-47).

Запропонована автором сукупність інструментів впливу корпоративної соціальної відповідальності на систему економічної безпеки підприємства за

такими її функціональними складовими, як операційна, кадрова, фінансова, інвестиційно-інноваційна, екологічна, логістична (с. 138-139), дозволяє формувати множину рішень з питань управління забезпеченням економічної безпеки як у межах окремих функціональних підрозділів, так і підприємства загалом.

Обґрунтований автором комплекс заходів корпоративної соціальної відповідальності, спрямованих на забезпечення очікуваного рівня економічної безпеки підприємств, які розподілені за критеріями строковості, рівня впливу (макро-, мікро- та індивідуального рівнів) та функціонального напрямку менеджменту (с. 149) дозволяє підвищити результативність управління забезпеченням економічної безпеки як у короткочасній, так і у довготривалій перспективі.

Все вищезазначене дозволяє зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання в дисертаційній роботі виконані. Висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, відповідають її змісту і підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у розробці теоретико-методичних засад і прикладних рекомендацій, які створюють підґрунтя для подальших досліджень різних аспектів використання інструментів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємств. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень в сфері економічної безпеки підприємств та корпоративної соціальної відповідальності.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо використання засобів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємства. Наукові результати, отримані в дисертаційній роботі, використовуються у практичній діяльності таких підприємств, як ТОВ «Голден Тайл» (довідка про впровадження № 612, від 16 грудня 2014 р.), ТОВ «Реккітт Бенкізер» (довідка № 1008 від 29 січня 2015 р.), ТОВ «Бакарді-Мартіні Юкрейн» (довідка про впровадження № 555 від 28 квітня 2015 р.).

Окремі теоретичні та методичні результати дисертаційного дослідження й алгоритм попередження загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання використовуються в діяльності Департаменту промислової політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка про впровадження від вересня 2014 р.).

Одержані наукові, методичні та практичні результати застосовуються у навчальному процесі за спеціальністю 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою» при підготовці до навчальних занять з дисциплін

«Теоретичні основи управління фінансово-економічною безпекою» (ПП.01.02 Теорія управління безпекою соціальних систем) та «Професійна психологія» (ПП.07.03 Психологія діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки), довідка № 1 від 12 березня 2015 р.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Результати наукових досліджень Сироти В.С., які покладено в основу її кандидатської дисертації, представлені в 11 одноосібних наукових працях (заг. обсягом 4,04 авт. арк.) та 2 працях у співавторстві (заг. обсяг - 1,22 авт. арк.), 7 наукових статтях у наукових фахових виданнях України (заг. обсяг – 3,92 авт. арк.), 2 статтях в іноземних фахових виданнях (заг. обсягом 0,56 авт. арк.) та 4 одноосібних доповідях на наукових конференціях (заг. обсягом 0,79 авт. арк.). Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Не применшуючи значення наукового доробку автора, необхідно звернути увагу на деякі положення дисертаційної роботи, які, на наш погляд, мають дискусійний характер, містять недоліки чи потребують додаткового обґрунтування.

1. В роботі був здійснений аналіз впливу характеристик корпоративної соціальної відповідальності на стан економічної безпеки підприємства (с. 28-29), однак виокремлені автором для його проведення негативні внутрішні та зовнішні характеристики КСВ видаються досить сумнівними, адже соціальна відповідальність не може розглядатися в негативному аспекті. Якщо підприємство несвоєчасно виплачує заробітну плату, має високий рівень кредиторської заборгованості, порушує правила охорони праці на виробництві та наносить шкоду навколишньому середовищу, воно не є соціально відповідальним. Доречно було б розглядати КСВ за рівнями відповідальності (базовим, розширеним та вищим).

2. При порівнянні рівня економічної безпеки досліджуваних компаній (с. 93) було б доцільно обґрунтувати, використання яких інструментів передбачає рівень «Часткове впровадження КСВ» та рівень «Впровадження КСВ», тобто навести критерії, які відрізняють кожний з цих етапів.

3. Для розрахунку Інтегрального показника корпоративної соціальної відповідальності автором, на основі проведення анкетування в обраних для аналізу підприємствах, було виокремлено чотири основні складові КСВ: фінансова, складова відносин із заінтересованими сторонами, кадрова та інноваційно-інвестиційна складові (с. 94). Однак, всі складові, крім відносин із заінтересованими сторонами, можуть належати практично до

будь-яких інших фінансово-господарських аспектів діяльності підприємств. Яким чином індикатори, виокремлені в рамках цих складових, характеризують КСВ? Це питання потребує пояснення на захисті.

4. Між визначеними автором індикаторами, що характеризують фінансову та інноваційно-інвестиційну складову Інтегрального показника корпоративної соціальної відповідальності (с. 112) та показниками в рамках фінансової та інвестиційної складової Інтегрального показника економічної безпеки (с. 113) є досить тісний зв'язок. Це могло негативно вплинути на достовірність результатів кореляційного аналізу для визначення тісноти зв'язку між корпоративною соціальною відповідальністю та економічною безпекою підприємства. Доцільно було б розрахувати коефіцієнти парної кореляції між окремими індикаторами інтегральних індексів для уникнення мультиколінеарності.

5. Для конкретизації представленої в роботі оптимальної структури заходів КСВ для зміцнення економічної безпеки суб'єкта господарювання (с. 117), бажано було б навести перелік конкретних заходів, які необхідно здійснювати на підприємствах.

6. Заслуговує на увагу запропонована автором організаційно-інформаційна модель управління забезпеченням економічної безпеки на основі використання інструментів КСВ (с. 139), однак бажано було б навести конкретні інформаційні, виробничі, інноваційні, ресурсні та збутові заходи КСВ, що сприяють зміцненню економічної безпеки.

Втім необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про складність і актуальність обраного напрямку дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура дисертаційної роботи логічна, традиційна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Обсяг основного тексту становить 163 сторінок. Дисертаційна робота містить 30 таблиць, 34 рисунки, 10 додатків. Список використаних джерел налічує 215 найменувань.

Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. За обсягом, змістом, структурою, повнотою викладу результатів дослідження, оформленням вона відповідає встановленим вимогам. Зміст автореферату адекватно відображає основні положення дисертації.

Загальний висновок

Дисертація Сироти В.С. «Корпоративна соціальна відповідальність у системі економічної безпеки підприємств» є завершеним науковим

дослідженням, містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає у подальшому розвитку науково-методичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо використання інструментів корпоративної соціальної відповідальності в системі економічної безпеки підприємств. Обрану тему розкрито, поставлену мету досягнуто, завдання роботи в цілому вирішено. Дисертаційна робота за змістом та науковим рівнем відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Автореферат повною мірою висвітлює усі положення наукової новизни та отримані в дисертації результати. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Таким чином, дисертаційна робота на тему: «Корпоративна соціальна відповідальність у системі економічної безпеки підприємств» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Сирота Вероніка Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління персоналом
та економіки праці ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

